

Denne artikkelen er tidligere trykt i *Studia Musicologica Norvegica* nr. 16, 1990, s. 195–202.

Fartein Valen

(1887 – 1952)

En ny datering av hans komposisjoner

av Arvid O. Vollsnes

Den eneste oversikt over dateringen av Fartein Valens verker som hittil har vært tilgjengelig, har vært Olav Gurvins fra 1962 (i *Fartein Valen – en banebryter i nyere norsk musikk*).

Både i Bjarne Kortsens *Fartein Valen: Life and Music* (Oslo 1965) og i Paul Rapoport's *Opus Est – Six Composers from Northern Europe* (London 1978) har det vært reist spørsmål om noen av dateringene Gurvin har foretatt.

Det har vært problemer med å gi en skikkelig datering av flere grunner. Fartein Valen daterte stort sett selv alle skisser (hver dag han arbeidet på dem) og particeller fra 1917. Han mente selv at “komposisjonen” var ferdig da particellet var fullført, og at instrumentsjonen egentlig bare var et nerveslitende håndverksarbeid som stjal hans tid. Derfor gir f.eks. brevene eller hans egne oversikter (gitt bl.a. til Gurvin) ingen konsistens i dateringene, noen er angitt etter ferdig particell, andre etter ferdig partitur.

Stort sett vil det som her kalles forarbeidene, være en slags skisseblokk ved siden av particellet. Derfor vil de fleste avslutningsdatoer i forarbeidene samsvare omtrent med avslutningsdatoene for particellet.

Denne nye oversikten forsøker å angi begynnelses- og avslutningsdato for komposisjonene. Den er satt opp etter opplysninger både i brevene og i skisser, manuskripter og oversikter. Helt nøyaktig vil heller ikke denne bli, men den er oppdatert så langt det er mulig ut fra foreliggende kilder.

Disse nye dateringene viser bl.a. at vi kanskje nå må revurdere vårt bilde av Valens “overgangsperiode” (fra opus 3 til og med opus 9). Nye studier i verkene og skissematerialet er påkrevet.

Jeg har her også rettet opp en del av tilegnelsene i Gurvins oversikt.

Kildene er forkortet slik:

avs. = datering i avskrift

br. = datering i brev

fa. = datering i forarbeidene / skissene

klav. =	datering i klaveruttog
ms. =	datering i endelig manuskript
pcl. =	datering i particell

Antatte datoer er satt i skarpe klammer ([]).

Angivelsen *25. juni 1934 (fa.) – 25. august 1934 (pcl., fa.)* betyr således: forarbeidene ble datert fra 25.6.34, particellet ble avsluttet 25.8.34, og samme dag er også siste datering i forarbeidene.

Her er kun tatt med de utgitte eller oppførte verker. De ungdomsverkene som finnes på UBO og andre steder, er utelatt.

Opus

1

Legende for klaver

“Til Dr. Nils Roede”

[november 1907 – mars 1908] (br.)

2

Sonate nr 1 for klaver

“Til Otto Mohr, min ven”

Satser: *Allegro non troppo, ma con passione – Adagio (Doch nicht schleppend) – Allegro assai.*

[oktober 1906 – mai 1912] (br.)

–

Salme 121 for kor og orkester

[april – juni 1911] (br.)

3

Sonate for fiolin og klaver

“Til Leif Halvorsen”

Satser: *Allegro espressivo – Allegretto con variazioni – Fuga.*

Påbegynt 1912 (br.)

1. versjon ferdig 1914 (br.)

Fa. datert 14. aug. – mandag 11 dec [1916]

Utkast datert 21. mars 1916 – 9 febr. [1917]

Ms. sendt fra Valevåg 8. januar 1917 (br.)

Mindre revisjoner oktober – desember 1917 (br.) og i februar 1919 (br.)

4

Ave Maria for sopran og orkester (*Ave Maria, gratia plena*)
“Til Ingeborg Stang Lund”

Fa. versjon for damekor og orkester datert 21. oktober 1914 –

Pcl. datert 9 mars 1915 –

Utgave for sang og klaver datert 20. desember 1917 – 2. januar 1918

Klaveruttog ferdig 13. juli 1921 (br.)

Fa. datert 5. juni 1917 – 11 oktober 1921

[langt opphold 20. desember 1918 – 30. juni 1920]

5

Trio for fiolin, cello og klaver

Satser: *Moderato – Scherzo – Largo – Finale. Allegro molto.*

I ms.: “Til min lærerinde fru Jeanette Mohr,” i de trykte notene står det “Til Dagny Knutsen”

Planlagt fra mars 1912 (br.).

13. april 1917 (fa.) – 27. august 1924 (fa.)

6

Drei Gedichte von Goethe for sopran og klaver
“Frl. Hedwig Kette und Miss Anne L. Russell gewidmet”

Sakontala (Willst du die Blüten des frühens)

24. november 1925 (fa.) – 16. januar 1926 (fa.)

Weiss wie Lilien (Weiss wie Lilien reine Kerzen)

28. mai 1925 (fa.) – 31. juli 1925 (fa.)

Suleika (Der Spiegel sagt mich)

22. februar 1927 (fa.) – 2. april 1927 (fa.)

7

Mignon. Zwei Gedichte von Goethe for sopran og orkester
“Til Haldis Halvorsen”

So lasst mich scheinen

28. februar 1920 (fa.) – 27. juni 1925 (fa.)

Heiss mich nicht reden

6. april 1927 (fa.) – 29. august 1927 (fa.)

8

Zwei Chinesische Gedichte for sang og orkester (fra Hans Bethges *Die Chinesische Flöte*)

På ms. til orkesterutgaven: "Til Hugo Lous Mohr,"
på klaveruttoget: "Til Erik O. Valen"

In Erwartung des Freundes (Die Sonne scheidet hinter den Gebirg (Mong-Kao-Yen))

Der Abschied des Freundes (Ich stieg vom Pferd (Wang-Wei))

Fa. er datert 8. september 1925 – 27. oktober 1926
Partituret ble renskrevet februar 1927 (br.)

9

Darest Thou now, o Soul for sang og orkester (Walt Whitman)
"Til Fru Henriette Bryn"

Første forarbeider datert august og november 1920, samt desember 1924.
19. oktober 1927 (fa.) – 22. april 1928 (fa.)

10

Strykekvartett nr. 1
"Til min lærerinde Fru Jeanette Mohr"
Satser: *Moderato – Adagio – Scherzo – Rondo*.
8. juni 1928 (fa.) – 5. september 1929 (fa.)

11

Pastorale for orkester
"Til David Monrad Johansen"
26. nov. 1929 (fa.) – 28. juli 1930 (ms.)

12

Hvad est du dog skøn (H. A. Brorson) motett for blandet kor a cappella
"Til Einar Sandvik"
23. august 1930 (fa.) – 28. september 1930 (fa., br.)

13

Strykekvartett nr. 2
"Til Sigrid Valen"
Satser: *Andante con moto – Tempo di menuetto, grazioso. Trio, Poco più mosso – Finale. Allegro assai*.
11. oktober 1930 (fa.) – 10. juli 1931 (ms.,fa.)

14

To motetter for kvinnekor a cappella
“Til Fru Gudrun Rossmann”

Quomodo sedet sola civitas (Klagesangene 1,1)
Påbegynt juli 1931 (br.)
4. august 1931 (fa.) – 15. august 1931 (ms.,fa.)

Regina coeli laetare (Gml. antifon)
18. august 1931 (fa.) – 28. august 1931 (ms.,fa.)

15

To motetter for mannskor a cappella
“Til Fru Lydia Skougaard”

O Salutaris Hostia (Gml. hymne)
10. september 1931 (fa.) – 30. sept. 1931 (ms.,fa.)

Quia vidisti me (Johannes 20,29)
8. oktober 1931 (fa.) – 18. oktober 1931 (ms.)

16

To motetter for blandet kor a cappella
Et dices in die illa (Esaias 12,1)
21. oktober 1931 (fa.) – 24. november 1931 (ms.,fa.,br.)

Deus noster refugium et virtus (Salme 46,2–3 og 12)
2. desember 1931 (fa.) – 1. mars 1932 (ms.,fa.,br.)

17.1

Sonetto di Michelangelo for orkester
I det trykte partituret: “Til Agnes Hiorth”
11. mars 1931 (fa.) – 6. juli 1932 (fa.,br.)

17.2

Cantico di Ringraziamento for orkester
“Til Harda Robsahm”
6. august 1932 (fa.) – 17. januar 1933 (ms.,br.)

18.1

Nenia sulla morte d'un giovane for orkester
"Til Else Christie Kielland"
20. juli 1932 (fa.) – 23. januar 1933 (ms.,br.)
Fa. egentlig ferdig august 1932 (br.)

18.2

An die Hoffnung for orkester
"Til Magne Valen-Sendstad paa 20aarsdagen 13. oct. 1933"
26. januar 1933 (pcl.) – 17. februar 1933 (pcl.)
Partituret renskrevet mars 1933 (br.)

19

Epithalamion for orkester
"Til Arne Valen-Sendstad"
1. mars 1933 (pcl.) – 22. september 1933 (pcl.)

20

Le Cimetière marin for orkester
"Til Olav Kielland i beundring og taknemmelighet"
9. november 1933 (fa.) – 5. juni 1934 (ms. side 1)

21

La Isla de las calmas for orkester
"Til Ellen Sandvik"
25. juni 1934 (fa.) – 25. august 1934 (pcl.,fa.)

22

Fire klaverstykker
Nachtstück
"Til Sine Butenschøn"
28. september 1934 (fa.) – 29. november 1934 (ms.,fa.)

Valse Noble

I de trykte notene: "Til Ingrid Roede"
7. januar 1935 (fa.) – 19. mars 1935 (fa.)

Lied ohne Worte

I ms.: "Til Unni Langaard",
i de trykte notene: "Til Unni Lund" [samme person]
30. mars 1935 (fa.) – 13. mai 1935 (fa.)

Gigue

I de trykte notene: "Til Harald Lie jr."

18. mai 1935 (fa.) – 15. oktober 1935 (ms.,fa.)

23

Variasjoner for klaver

"Til Robert Riefling," i den trykte utgaven: "To Borghild and Robert Riefling"

16. oktober 1935 (fa.) – 4. juli 1936 (ms.,br.)

24

Gavotte og Musette for klaver

Gavotte

22. juli 1936 (fa.) – 7. september 1936 (ms.,fa.)

Musette

8. september 1936 (fa.) – 18. sept. 1936 (ms.,fa.)

25

Motett. Kom regn fra det høie (Josua Stegmann /Brorson) for kvinnekor a cappella

5. oktober 1936 (fa.) - 12. november 1936 (ms.,fa.)

26

Motett. O store Konge, Davids Søn (N. A.Urbimontanus) for mannskor a cappella

8. desember 1936 (fa.) – 10. februar 1937 (ms.,fa.)

27

Motett. Vaagn op, min Sjæl (T. Kingo) for blandet kor a cappella

23. februar 1937 (fa.,br.) – 26. april 1937 (ms.,fa.)

28

Præludium og fuga for klaver

I den trykte noten: "Til dr. O. M. Sandvik"

Præludium

24. mai 1937 (fa.) – 18. juni 1937 (ms.,fa.)

Fuga

19. juni 1937 (fa.) – 16. juli 1937 (ms.,fa.)

29**To preludier** for klaver

I de trykte notene: "Til Olav Valen-Sendstad"

Nr. 1

23. juli 1937 (fa.,ms.) – 20. august 1937 (fa.,ms.)

Nr. 2

[Egentlig tenkt tilegnet Fartein Valen-Sendstad (br.)]

27. august 1937 (fa.) – 8. oktober 1937 (ms.,fa.)

30**Symfoni nr. 1**

"Til Agnes Hiorth"

1. sats: *Lento – Allegro – Lento – etc.*

"Allegro" og "Largo" som deler av klaversonate:

12. oktober 1937 (fa.) – 19. december 1937 (fa.)

Som del av symfonien:

10. januar 1938 (fa.,pcl.) – 6. juli 1938 (fa.)

Sluttdatert 9. mars 1939 (ms.)

2. sats: *Adagio*

7. juli 1938 (fa.) – 5. september 1938 (fa.)

Sluttdatert 23. februar 1939 (ms.)

3. sats: *Scherzo*

6. september 1938 (fa.) – 15. oktober 1938 (fa.)

Sluttdatert 11. mars 1939 (ms.)

4. sats: *Finale. Allegro non troppo.*

15. oktober 1938 (fa.) – 4. februar 1939 (fa.)

Ferdig 3. mars 1939 (br.)

Sluttdatert 14. april 1939 (ms.)

Renskriving ferdig 28. april 1939 (br.)

31**Zwei Lieder** for sopran og klaver

"Til Dr. Haakon Natvig"

Gruppe aus dem Tartarus (Hoch wie Murmelndes empörten Meeres (Schiller))

27. februar 1939 (fa.) – 10. juni 1939 (ms.,fa.)

Anakreons Grab (Wie die Rose hier blüht (Goethe))

13. juni 1939 (fa.) – 7. juli 1939 (ms.,fa.)

32

Die dunkle Nacht der Seele for sopran og orkester (In einer Nacht gar dunkel (Juan de la Cruz))

“Til Pauline Hall paa 50aarsdagen” [1940]

8. juli 1939 (fa.) – 1. september 1939 (fa.,klav.)

Orkestrert oktober 1939 (br.)

33

Præludium og fuga for orgel

“Til Magne Elvestrand”

Præludium

13. oktober 1939 (fa.,ms.) – 21. oktober 1939 (fa.,ms.)

Fuga

2. september 1939 (fa.) – 4. oktober 1939 (fa.,ms.)

34

Pastorale for orgel

“Til Fru Alice Hiorth til den 2den november”

2. november 1939 (fa.,ms.,br.) – 14. november 1939 (fa.,ms.,br.)

35

Ode til ensomheten for orkester

“Til Kaptein Sverre Kristensen”

16. november 1939 (fa.,pcl.) – 4. december 1939 (ms.)

36

Intermezzo for klaver

[Egentlig tenkt tilegnet Bjarne Th. Larsen (br.)]

9. december 1939 (fa.,ms.) – 22 januar 1940 (fa.,ms.)

37**Konsert for violin og orkester**

“To my dear pupil Bjarne Th. Larsen”

24. januar 1940 (fa.,avs.) – 16. juni 1940 (avs.)

Fa. og pcl. avsluttet 3. juni 1940

38**Sonate nr. 2** for klaver

“Til Magnhild Sendstad f. Valen paa 60 aars dagen,” i den trykte noten “To my sister Magnhild Sendstad”

1. sats: *Allegro maestoso*

21. juni 1940 (fa.) – 16. november 1940 (fa.,ms.)

2. sats: *Andante*

18. november 1940 (fa.) – 2. mai 1941 (ms.) (3. mai (fa.))

3. sats: *Toccata*

5. mai 1941 (fa.) – 25. august 1941 (ms.,fa.,br.)

39**Zwei Lieder** for sopran og klaver

“Til Hedvig Lie”

Denk es, o Seele (Ein Tännlein grünet wo (E. Mörike))

5. september 1941 (fa.) – 23. oktober 1941 (ms.,fa.)

Tretet leise zu meinem Grabe (gammel gravinskripsjon)

25. oktober 1941 (fa.) – 17. november 1941 (ms.,fa.)

40**Symfoni nr. 2**

“Til Hugo Lous Mohr”

1. sats: *Allegro con brio*

19. november 1941 (fa.) – 17. juli 1942 (fa.)

2. sats: *Adagio*

18. juli 1942 (fa.) – 28. januar 1943 (fa.)

3. sats: *Allegretto*

29. januar 1943 (fa.) – 4. juni 1943 (fa.)

4. sats: *Finale. Allegro molto.*

5. juni 1943 (fa.) – 5. januar 1944 (pcl.,br.)

41

Symfoni nr. 3

“Til Dr. Olav Gurvin”

1. sats: *Allegro moderato*

12. januar 1944 (fa.) – 4. desember 1944 (pcl.)

2. sats: *Larghetto*

4. desember 1944 (fa.) – 20. juni 1945 (fa.,pcl.)

3. sats: *Intermezzo*

22. juni 1945 (fa.) – 5. oktober 1945 (fa.,pcl.)

4. sats: *Finale. Allegro.*

6. oktober 1945 (fa.) – 28. juni 1946 (fa.,pcl.)

Symfonien ble instrumentert og renskrevet i juli 1946 (br.)

Det endelige ms. er datert 26. juli 1946 på siste side.

42

Serenade for blåsekvintett

11. september 1946 (fa.) – 27. august 1947 (fa.,pcl.)

43

Symfoni nr. 4

“To Jenny and Magne Valen-Sendstad” (ikke tatt med i det trykte partitur)

1. sats: *Allegro*

13. september 1947 (fa.) – 19. mai 1948 (fa.,pcl.)

2. sats: *Larghetto*

21. mai 1948 (fa.) – 26. mars 1949 (fa.,pcl.)

3. sats: *Chaconne. Moderato.*

28. mars 1949 (fa.) – 3. september 1949 (fa.,pcl.)

44

Konsert for klaver og orkester
"To Alexandr Helmann"

1. sats: *Allegro moderato*

5. september 1949 (fa.) – 27. mars 1950 (fa.)

2. sats: *Larghetto*

28. mars 1950 (fa.) – [juli? 1950 (br.)]

3. sats: *Finale. Allegro*

Fullført 22. desember 1950 (fa.)